

Fișa suspiciunii de plagiat / Sheet of plagiarism's suspicion	Indexat la: 80/09
--	------------------------------

Opera suspicionată (OS) Suspicious work	Opera autentică (OA) Authentic work
--	--

OS	Nemecsek, S., <i>Carte, literatură și presă la Orăștie (de la începuturi până în 1944)</i> , vol.2, Realitatea Românească, Vulcan, 2011.
OA	Iliescu, I., Istrate, T., <i>Orăștie 750 ani</i> , Casa jud. a corpului didactic, Deva, 1974.

Incidența minimă a suspiciunii / Minimum incidence of suspicion	
p.12:11 – p.14:34	p.240:40 – p.242:3
p.40:21 – p.40:30	p.240:30 – p.240:45
p.41:1 p.41:24	p.241:27 – p.242:2
p.50:16 – p.57:23	p.169:37 – p.174:29
p.60:5 – p.61:20	p.192:19 – p.192:37
p.124:14 – p.126:27	p.158:21 – p.160:8
Fișa întocmită pentru includerea suspiciunii în Indexul Operelor Plagiate în România de la www.plagiate.ro	

Precizare:

Prin notația p.12:11 - p.14:34 se înțelege că fragmentul de text preluat fără indicarea provenienței în opera suspicio-
nată este cuprins între rândul 11 al paginii 12 și rândul 34 al paginii 14.

14 EDITURA REALITATEA ROMÂNEASCĂ - 2010

Ștefan NEMECSEK

**CARTE, LITERATURĂ
ȘI PRESĂ
LA ORĂȘTIE**
(de la începuturi până în 1944)

Volumul II

Editura REALITATEA ROMÂNEASCĂ

- 2010 -

©Copyright

Editura **REALITATEA ROMÂNEASCĂ** și autorul

Toate drepturile sunt rezervate

Editurii **REALITATEA ROMÂNEASCĂ**

VULCAN, 336200, Str. Mihai Viteazu, nr. 24, bl. 17, sc. E, ap. 1-2

Jud. Hunedoara – ROMÂNIA

Tel./Fax: 0354-413554, Tel.: 0723321466

Reproducerea integrală sau parțială - digitală, mecanică, fotocopiare sau în orice alt mod - a conținutului acestei lucrări este posibilă numai cu acordul prealabil, în scris al autorului sau al Editurii **REALITATEA ROMÂNEASCĂ**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

NEMECSEK, ȘTEFAN

Carte, literatură și presă la Orăștie : (de la începuturi până în anul 1944) / Ștefan Nemecek. - Vulcan : Realitatea Românească, 2011

2 vol. : o. v.

ISBN 978-606-8175-06-5

Vol. 2. - Bibliogr. - ISBN 978-606-8175-08-9

008(498 Orăștie)

Editor: **Ioan DAVID**

Tehnoredactare computerizată: **Liliana OLARU**

Culegere text: **Mădălina CĂPRARU**
Anca NEMECSEK

Corectură: **Viorel DOGARU**

Foto copertă: **Sergiu VINȚAN**

Tipografia lui Gheorghe Roth, singura pentru care am găsit informații de arhivă. Ea apare pe lista „Industria mică și meserii” din județul Hunedoara pe anul 1933, iar un an mai târziu același proprietar figurează cu tipografie și librărie. Aici s-a publicat, „Anuarul Liceului Avram Iancu”¹⁹³³.

*

* *

Instituțiile tipografice au fost întreprinderi ale hărniciei, care prin strădania imprimării și multiplicării cuvântului scris, au realizat produse și lucrări de o reală valoare. Dacă avem în vedere nu atât numărul cărților și ziarelor, almanahurilor și calendarelor, al broșurilor și revistelor care s-au tipărit aici, cât mai ales faptul că scriitori de seamă și-au scos în tipărițele din Orăștie opere cu adevărat remarcabile, iar nu puțini dintre ei au debutat la Orăștie, putem afirma cu certitudine că cetatea Orăștiei poate fi dată ca exemplu a celei mai efervescente activități tipografice și editoriale.

Cea dintâi tipografie românească la Orăștie este cea a diacului Șerban, care a fost și ultima dintre tipografiile lui Coresi.

Și în acest domeniu înregistrăm un salt spectacular peste veacuri, deoarece din 1582, a doua tipografie la Orăștie o aflăm în 1850, o tipografie care era poate tot atât de modestă ca și tipărița secolului al XVI-lea. Tipografia aceasta era în limba germană și aparținea lui August Nagel. Aici se tipăreau în special înștiințări, formulare administrative, imprimare etc. Această tipografie trece în 1865 în posesia lui Fuhrmann Karoly.

Cea de-a treia tipografie la Orăștie a aparținut lui F. A. Marcovitch (1867), care tipărea contracte, procese verbale și formulare.

O altă tipografie, care a oferit produsele sale tipografice în limbile germană, română și maghiară, a fost cea a lui Ferenc Schäser. Are o activitate mai bogată și a funcționat la Orăștie de prin anul 1870. În această tipografie s-a publicat și o parte din anuarele școlilor de aici, mai ales în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea. În 1894, această tipografie o găsim funcționând sub firma lui Schäser-junior și mai apoi sub aceea de „Frații Schuller et comp”. Cu oarecare preocupări de

Orăștie
p. 158

Coresi
p. 158

modernizare, tipografia a scos în 1897 mai multe ilustrate din Orăștie. Tipografia funcționează și după 1902, când se va transfera la Alba Iulia.

O tipografie cu activitate bogată în limba română a fost „**Minerva**” (1888), care a editat ziare românești și câteva cărți valoroase. De fapt, tipografia și librăria au fost organizate de către o societate pe acțiuni. Primul tipograf al ei era Baciul Carica, iar în 1890 lucra aici ca tipograf P. P. Barițiu, un nepot al cărturarului Gh. Barițiu. Prin 1900 o găsim sub denumirea de „**Minerva R. T.**”, până în 1902, când se transferă la Hunedoara. În pragul secolului al XX-lea, tipografia „**Minerva**” lucra cu un conducător, 2-3 învățăcei și 2-3 calfe. Oricum, la sfârșitul secolului al XIX-lea existau la Orăștie „2 bănci românești și 2 tipografii, tot românești”. Ceea ce este demn de reținut, ca fiind o particularitate distinctivă de alte centre tipografice românești, cum au fost Blajul, Sibiul, Gherla etc., este faptul că tipografiile Orăștiei n-au fost organizate sau tutelate de biserică, ci erau întreprinderi ale unor particulari sau societăți, care prin activitatea editorială au știut să depășească stadiul de simple imprimerii. Aceasta probabil a și făcut ca tipografiile din Orăștie să aducă o contribuție de seamă la pregătirea unității naționale, la difuzarea culturii și ideilor înaintate.

O altă tipografie activă se constituie la Orăștie în 1904 sub denumirea de „**Tipografia nouă**”. Ea a fost multă vreme una dintre cele mai bine organizate dintre tipografiile românești din Transilvania acelei epoci. Tipografia aceasta și-a instalat „o nouă mașină ce tipărește în două culori deodată”. Zornica tipografie avea apoi o mașină americană, o alta de perforat și de cusut, în general instalațiile toate erau „mânate de motoare”. Era și acesta un semn al evoluției activității tipografice românești. Având un bun colaborator în literatul și publicistul Sebastian Bomemisa, noua întreprindere editorială va deveni „**Tipografia Libertatea**”, după numele ziarului. Din marea „**Editură a Librăriei Naționale S. Bornemisa**”, o parte a tipografiei a fost dusă la Cluj dar o alta din ea rămâne la Orăștie, funcționând până prin 1940. Acestui institut de editură cercetătorii i-au recunoscut pe bună dreptate meritul de a fi adus o contribuție de seamă în promovarea literaturii române. Tipografia s-a distins „printr-o tehnică deosebit de frumoasă și prin lucrări puțin obișnuite”.

O altă tipografie a Orăștiei, care a lucrat mai intens după 1918, a fost cea din proprietatea Băncii „Ardeleana”, cunoscută sub denumirea de „**Tipografia Solia Dreptății**”, după denumirea ziarului care se tipărea aici. Aceasta va funcționa până prin 1948, dar era profilată mai cu seamă pentru tipărirea de anunțuri, bilete, registre, tipărind totodată și unele cărți, discursuri, ziare, broșuri etc.

O foarte scurtă perioadă, de numai 2-3 ani, a funcționat la Orăștie (1936-1939) „**Tipografia Lumina**”, la care s-a editat și publicația „Solia”.

În deceniul al 5-lea al secolului al XX-lea, a funcționat o mică tipografie a „**Întreprinderii forestiere A. S.**” care își executa tipărirea necesare unității sale. Tipografia a fost preluată de „Astra” și respectiv „Fabrica chimică”, până ce, pe plan județean, s-a organizat la Deva o tipografie ca unitate mai mare și modernă.

Nu în ultimul rând putem consemna faptul că Orăștia a găzduit de-a lungul secolelor mai multe întreprinderi de editură și tipografii, instituții chemate să difuzeze în rândul cititorilor gândul și cuvântul tipărit. Cărțile și tipărirea Orăștiei oglindesc cu fidelitate preocupările și viața românilor din Transilvania. Tipografiile Orăștiei, deși au fost în bună parte întreprinderi ale unor particulari, au stimulat îndemnul intelectualilor, au contribuit la cultul minții maselor de țărani și muncitori, au știut, prin producția lor socială, să întrețină trează conștiința națională, au chemat la viață și au îndemnat la luptă românii pentru obținerea și apărarea drepturilor care li se cuveneau. Ele au păstrat, prin cuvântul tipărit, pentru posteritate, ideile și năzuințele epocii. Tiparul este astfel un criteriu al culturii, iar tipografiile o dimensiune a contribuțiilor aduse și în această direcție de orașul Orăștie.

Localitățile hunedorene în care a existat câte o singură tipografie sunt Hunedoara și Petroșani.

La Hunedoara a existat tipografia lui *Watcher Iosif*, înmatriculată în 1931 cu număr de registru 1704, având firma „Tipografie, librărie, papetărie”, și sediul în Piața Libertății nr. 6. În 1948 lucra cu 6 salariați⁶⁹⁴. Din listele de meseriași rezultă că fiul proprietarului, care avea același nume ca și tatăl său, a fost tot tipograf. Credem a nu greși afirmând